

ÁLLATASSZISZTÁLT TERÁPIÁK A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS TERÜLETÉN

ANIMAL-ASSISTED THERAPY IN THE PRISON SYSTEM

Menyhért Enikő*

Abstract

The study is focusing on the animal-assisted therapy within the Hungarian prison system. The animal-assisted therapy can be an answer to a lot of problems of the prisoners. Thanks to the animal-assisted therapies the prisoners can gain life enhancing skills, and - which is also really important - they are able to enhance coping skills to cater to their social and emotional needs as well. The study also contains general information about the reintegration of prisoners into society.

Keywords: animal-assisted therapy, imprisonment, reintegration, criminal enforcement, prisoners

Kulcsszavak: állatasszisztált terápia, szabadságvesztés, reintegráció, büntetés-végrehajtás, fogvatartottak

Bevezetés

A bíróság jogerős ítéletét követően a letöltendő szabadságvesztésre ítélt élete jelentős fordulatot vesz. A büntetés-végrehajtási intézetben (továbbiakban: bv. intézet) egy merőben új világgal találkoznak, szigorú szabályok között kell alkalmazkodniuk ehhez a közeghez. Felmerül a kérdés, hogy – akár néhány hónapos itt töltött idő után is – hogyan tudnak visszailleszkedni szabadulásukat követően a társadalomba, képesek lesznek-e annak hasznos tagjává válni, meg tudnak-e birkózni a felmerülő nehézségekkel (mint például az esetleges előítéletekkel, a munkakereséssel, mely tiszta erkölcsi bizonyítvány hiányában különösen nagy problémát jelenthet).

A szabadulást követően megannyi aggály jelenik meg, és az, hogy ezekre megoldást találjunk nem kizárólag a szabaduló, hanem a társadalom érdeke is. Elvégre, ha a börtönviselt ember a hétköznapi életbe való visszakerülése után folyamatos elutasításokkal találja magát szemben, nagy valószínűséggel válhat ismét elkövetővé. Tehát egyrészt a bűnmegelőzés sikeressége is indokolja, hogy a szabaduló segítséget kapjon az újbóli beilleszkedéshez, másrészt újabb bűnözés esetén fennáll a veszélye, hogy ismét bv. intézetbe kerül, mely a társadalom számára is hátrányos lehet, hiszen ennek következtében kiesik a foglalkoztatásból és az államnak kell ellátnia őt.

* Dr. Menyhért Enikő ügyvéd, Budapesti Ügyvédi Kamara; levelező tagozatos Phd-hallgató, Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, menyhert.eniko@gmail.com; Témavezető: Prof. Dr. Nagy Anita, ME ÁJK Büntető Eljárásjogi és Büntetés-végrehajtási Jogi Intézeti Tanszék

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvényben (továbbiakban: Bv. törvény, Bv. tv.) a szabadságvesztés végrehajtásának céljaként az ítéletben meghatározott joghátrány érvényesítése mellett megjelenik, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.¹ A speciális prevenciót, vagyis annak megelőzését, hogy az elkövető bűncselekményt kövessen el, illetve a társadalomba történő visszailleszkedést a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenységgel kívánja elősegíteni a jogalkotó.

Jelen tanulmány témáját az állatasszisztált terápia adja, mely egy viszonylag új lehetőség a büntetés-végrehajtás területén, és igencsak jelentős szerep betöltésére alkalmas a társadalmi reintegráció terén. Figyelemmel arra, hogy e tevékenység szorosan kötődik a reintegrációhoz, így az állatokkal történő terápiás foglalkozás bemutatása előtt szükségesnek tartom a reintegráció kérdéskörének áttekintését, ezt követően térek rá a tanulmány központi témáját adó konkrét tevékenységre, az állatasszisztált terápia ismertetésére.

1. A reintegrációról általában

A szabadságvesztés büntetés a történelem folyamán nem mindig bírt nevelési céllal, sokáig uralkodó szemlélet volt, hogy a büntetés-végrehajtásnak az elrettentést és a megtorlást kell szolgálnia,² azonban bebizonyosodott, hogy az ilyen körülmények között raboskodó elítéltek esetében elszemélytelenedéssel és agresszivitással kell számolni. Ennek kiküszöbölése érdekében megjelent egyfajta „motiváló hatás” a büntetés-végrehajtásban, melynek funkciója az elítélt életvitelének megváltoztatása, segítségnyújtás a szabadulás utáni visszailleszkedéshez.³

Mérföldkőnek tekintendő az 1966. évi 21. számú törvényerejű rendelet, mely a szabadságvesztés céljaként rögzítette az elítéltek átnevelését, a kötelezettségek mellett jogokat biztosított az elítéltek számára és egyéniesítést is megvalósított.

További pozitívirányú változást hoztak a nevelési célzat tekintetében az 1973-as jogpolitikai irányelvek, melyek a megfelelő differenciálást, a munkáltatást, a nevelést és az utógondozás rendszerének kiépítését célként rögzítették.

A rendszerváltást követően az európai normák váltak irányadóvá a magyar jogrendszerben.⁴ Ehhez igazodva született meg az 1993. évi XXXII. törvény, mellyel új nevelési koncepció került bevezetésre. Alapelvei között a nyitottság (bv. szervezet feladatának ellátásához más szervezetek közreműködését is igénybe veheti), a normalizáció (a bv. intézetbeli életviszonyoknak valamelyest közelíteniük kell a szabad élet viszonyaihoz) és a felelősség (az elítéltnak segítséget kell nyújtani ahhoz, hogy gondoskodni tudjon önmagáról) szerepeltek.⁵ A korszakban bekövetkezett gazdasági és társadalmi változások hatást gyakoroltak a reintegrációs tevékenységre is, hiszen megtörtént a vallásgyakorlás

¹ Bv. tv. 83. § (1) bekezdése

² Korszakváltás a büntetés-végrehajtásban, Budapest, 2015, 13.
http://www.ajk.elte.hu/file/TSZ_BEBVJ_korszakvaltas.pdf (letöltés ideje: 2019.04.14.)

³ CSERNYÁNSZKY Lajos - HORVÁTH Tíbor - HEYLMANN Katalin - KABÓDI Csaba - LŐRINCZ József - NAGY Ferenc - PALLO József: Büntetés-végrehajtási jog, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2007, 123.

⁴ Korszakváltás a büntetés-végrehajtásban, Budapest, 2015, 16.
http://www.ajk.elte.hu/file/TSZ_BEBVJ_korszakvaltas.pdf (letöltés ideje: 2019.04.14.)

⁵ BELOVICS Ervin – VÓKÓ György: A büntetés-végrehajtási törvény magyarázata, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2014, 174-176.

szabályozása, illetőleg – a pályázati források megjelenésének köszönhetően – a civilszervezetek új szakmai lehetőségeket biztosítottak a büntetés-végrehajtásban.⁶

A jelenleg hatályos Bv. törvény a végrehajtás céljaként az elítélt törvénytisztelő állampolgárrá való nevelését határozza meg. Ennek eszköze a reintegrációs tevékenység, melyhez azonban elengedhetetlen az elítélt akarata, együttműködési szándéka is.⁷

Reintegráció alatt értenünk kell minden olyan programot és tevékenységet, amely segítheti az elítélt társadalomba történő visszailleszkedését, továbbá speciálpreventív célt szolgál, vagyis törekszik az elítéltet visszatartani újabb bűncselekmény elkövetésétől.⁸

A reintegráció fogalma nem összekeverendő az utógondozással, mely nem szinonimája, hanem része annak. A szabaduló társadalomba történő visszahelyezésére irányuló reintegrációnak két fázisát különböztetjük meg, egyik a bv. intézeten belüli felkészítés, melyet gondozásnak nevezünk, a másik az utógondozás, mely a bv. intézet elhagyását követően valósul meg. A hatékony megvalósítás érdekében e két szakaszra egy egységes, komplex folyamatként kell tekintenünk.⁹

Az elítélteket a bv. szerv által biztosított általános vagy egyéniesített reintegrációs tevékenységbe kell bevonni, ezek során törekedni kell az elítélt önbecsülésének és felelősségérzetének kialakítására, fejlesztésére, a szabadulás után a munkaerő-piaci és a társadalmi életbe való beilleszkedésének elősegítésére.¹⁰

A Bv. törvény értelmező rendelkezései között meghatározza, mi tekintendő reintegrációs programnak. Eszerint „reintegrációs program: az elítélt munkaerő-piaci integrációjának elősegítését, a befogadást megelőző életkörülményekből, életvitelből eredő hátrányok csökkentését, személyisége és szociális készségei fejlesztését célzó reintegrációs programok, foglalkozások”.¹¹

A Bv. törvény, ugyan nem taxatív, de felsorolja a legjelentősebb reintegrációs programokat. Ilyen az elítéltek oktatása, szakképzése, szabadidős tevékenysége; munkáltatása; kapcsolattartása; vallásgyakorlása; a jutalmazás, illetve a fenyítés; valamint a szabadulásra felkészítés és az utógondozás. A tanulmány témája szempontjából a szabadidő eltöltésére irányuló tevékenységek bírnak jelentőséggel, hiszen az állatokkal történő terápiás foglalkozások ennek keretében valósulnak meg, a továbbiakban tehát ezt kívánom górcső alá venni.

2. Szabadidős tevékenységek

A büntetés-végrehajtás során, különösen a társadalmi reintegráció szempontjából, relevanciával bír, hogy a fogvatartott a szabadidejét igyekezzen hasznosan tölteni. A bv. intézetek ennek érdekében több lehetőséget biztosítanak, így leginkább a művelődés, avagy a sportolás terén.

⁶ SCHMEHL János: A neveléstől a reintegrációig: a fejlődés útja a legjobb gyakorlatok tükrében. In: Börtönügyi Szemle, 2015/1, 1.

⁷ Korszakváltás a büntetés-végrehajtásban, Budapest, 2015, 17. http://www.ajk.elte.hu/file/TSZ_BEBVJ_korszakvaltas.pdf (letöltés ideje: 2019.04.14.)

⁸ BELOVICS – VÓKÓ: i. m. 249.

⁹ Tansegédlet a büntetés-végrehajtási jog tanulmányozásához, ELTE Büntető Eljárásjogi és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszéke, Budapest, 2014, 62. http://www.ajk.elte.hu/file/TSZ_BEBVJ_tansegedlet_2014.doc (letöltés ideje: 2020.01.05.)

¹⁰ 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól 89.§ (1)-(2) bekezdése

¹¹ Bv. tv. 82.§

A foglalkozások alkalmával rendelkezésre álló idő pozitív felhasználása a program jellegétől függően segítséget nyújt a fogvatartottak mind szellemi, mind fizikai erejének fenntartására, fejlesztésére.¹²

A sikeres visszailleszkedést szolgálhatja, ha az elítélt tájékozódhat a külvilágban zajló eseményekről, az ország kulturális, gazdasági és társadalmi életéről. Ennek eszközei a könyvtárban található újságok, folyóiratok, valamint a tömegkommunikációs eszközök, mint a televízió vagy a rádió.

A bv. intézetekben különösen nagy hangsúlyt fektetnek az egyes képzőművészeti, zenei, tánc-, irodalmi, színházi és kézműipari, barkács tevékenységek, valamint a különböző szakkörök, műkedvelő csoportok. Ezen felül a sport és a testnevelés is jelentős figyelmet kap, mely a szabadidő hasznos eltöltése mellett a fogvatartottak egészségi- és pszichikai állapotára is jótékony hatással van.¹³

3. Az állatasszisztált terápia

3.1. Az állatasszisztált terápiairól általában

A témában jártas szakemberek körében általános az a nézet, hogy az állat jelenléte, spontán viselkedése, interakciós nyitottsága segíti az edukatív, illetve a terápiás folyamatot. Az ún. biofilia-elmélet szerint evolúciós magyarázata is van annak, hogy az emberre jótékony hatással vannak az állatok. E szerint az ősi, természeti népek életében az állatok több veszélyt jelentő tényezőt lényegesen hamarabb észleltek, ezért az ember biztonságban léte az állatok megfigyelésén is alapult, amennyiben az állatok viselkedéséből tudott következtetni a veszélyhelyzetekre. Kiegyensúlyozott akkor lehetett, amikor az állatok nyugodtak voltak az ember körül. A biofilia-koncepció szerint az ember ezért érez nyugalmat kiegyensúlyozott állatok jelenlétében.¹⁴

Az állatasszisztált terápiaik kapcsán meg kell jegyezni, hogy egy egészen új területről beszélünk, ennek ellenére az első dokumentált, állatokkal megvalósuló terápiás ellátás viszonylag régre, egészen pontosan a 18. századra tehető. Angliában, Yorkban történt, a Society of Friends nevű menedékhelyen 1792-ben, ahol haszonállatok bevonásával – többek között nyulakkal – pszichés zavarokkal küzdő betegek ellátását segítették.

Fontos hangsúlyozni, hogy az állatasszisztált terápiaik komplex hatással bírnak a személyiség egészére, hiszen a kliens szomatikus, fiziológiai és lelki állapotát egyaránt befolyásolni képes eljárások.¹⁵ Kimutathatóan csökken a vérnyomás, a pulzusszám, enyhül bennünk a stressz, a feszültség, amikor házi kedvencünket simogatjuk. Általánosságban az állat azon tulajdonságát használja ki többek között az állatasszisztált terápia is, hogy feltétlen szeretetet ad és fogad el, hogy türelmes, „meghallgat”, számít a gazdájára, szüksége van rá és nem utolsósorban egy érző élőlényvel lehet felhőtlen és örömteli kapcsolatot kialakítani.¹⁶

¹² CSERNYÁNSZKY - HORVÁTH - HEYLMANN - KABÓDI - LŐRINCZ - NAGY - PALLO: i. m. 125.

¹³ Tanszegédlet a büntetés-végrehajtási jog tanulmányozásához, ELTE Büntető Eljárásjogi és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszéke, Budapest, 2014, 52. http://www.ajk.elte.hu/file/TSZ_BEBVJ_tanszegedlet_2014.doc (letöltés ideje: 2020.01.05.)

¹⁴ MOLNÁR Marcell - RUDOLF Zsófia - SZALAI Katalin - TAKÁCS István: Állatasszisztált pedagógia és terápia, Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar, Kaposvár, 2015, 7.

¹⁵ Uo. 9.

¹⁶ MOHAROSNÉ FUSZKÓ Anikó: A gyógyító-terápiás csoport létjogosultsága a büntetés-végrehajtásban. In: Börtönügyi szemle 2017/3, 125.

Az állatasszisztált terápia (AAT – Animal Assisted Therapy) definíciója értelmében egy olyan tudatos, célorientált, a beteg, sérült állapot megváltoztatását és/vagy befolyásolását célzó tevékenység, amelynek során triadikus kapcsolatban a kliens és a segítő szakember kapcsolatát egy harmadik szereplő, a speciális szempontok szerint kiválasztott állat segíti jelenlétével és viselkedésével, reakcióival. A terápiás ellátást szakismerettel rendelkező egészségügyi vagy humán végzettségű szakemberek végzik – szakterületük kompetenciahatárainak figyelembevételével – konkrét, részletezett célok és mérhető fejlődés/állapotváltozás elérésének céljával.¹⁷

Az AAT lehetséges céljai a következőképp foglalhatóak össze.

- Testi cél: a finommotoros mozgások javítása, fejlesztése; az egyensúlyérzék fejlesztése.
- Mentális cél: a verbális interakciók számának növelése a csoporttagok között; figyelmi képességek fejlesztése (pl. a feladatra összpontosítás); a rekreációs és szabadidős készségek fejlesztése; az önbecsülés növelése; a szorongás és magányosság csökkentése. Az érzelmi és akarati élet, a viselkedés, a magatartás, a cselekvés pozitív irányú befolyásolása.
- Edukációs cél: szókincs fejlesztése; segítség a hosszú-, és rövidtávú memória fejlesztéséhez; segítség bizonyos fogalmak koncepciójának megértéséhez (pl. méret, szín).
- Motivációs cél: a csoportmunkában való részvételre való hajlandóság fokozása; a másokkal való interakció fejlesztése; a testmozgás elősegítése, fokozása.¹⁸

A hétköznapi egészségmegőrzésre bármelyik állat alkalmas, azonban a tudományos állatterápiában céltottan választanak ki egy-egy állatfajt és jellemző tulajdonságait használják fel a szakemberek. Ugyanis nem mindegyik, gyógyításra kieszemelt állat egyénisége alkalmas az emberekkel való ilyen típusú szoros együttműködésre. Az állatasszisztált foglalkozások egyik előfeltétele az állat – főképp kutya – egészségén túl az, hogy egy előzetes képzésen vegyen részt, ahol a szakember megállapítja az alkalmasságát is.¹⁹

3.2 Állatasszisztált terápia a büntetés-végrehajtás területén

A hazai bv. intézeteknél is egyre gyakrabban fordul elő e viszonylag új tevékenység, az állatasszisztált terápiák valamilyen formájának megvalósítása.

Az állatasszisztált terápiák több szempontból segítik az elítéltek sikeres reintegrációját azáltal, hogy a személyiségüket pozitív irányba formálják.

Elmondható, hogy minél fiatalabb korban tesznek kísérletet ezek pótlására, annál nagyobb javulás és eredmény érhető el. Az állatasszisztált terápiák aktív vagy passzív formájának felnőtt korú elítélteknél való alkalmazása Magyarországon meglehetősen „kiaknázatlan” területnek minősül, hiszen egészen más módon kell a felnőtt korú elítélteket a foglalkozásokba bevonni, lévén a fiatalkorúakhoz képest eltérő célkitűzésektől, fejleszteni kívánt készségektől.

A felnőtt-, illetve fiatalkorú elkövetők összehasonlításában utóbbi esetében a kisállatokhoz való ragaszkodás sokkal előbb kialakul, a hozzájuk való kötődés erősebbnek várható, figyelembe véve azt a családi és szocializációs környezetet, ahonnan a fogvatartottak a bv. intézetekbe kerültek.²⁰

¹⁷ MOLNÁR - RUDOLF - SZALAI - TAKÁCS: i. m. 11.

¹⁸ GUZI Zsuzsanna: Állat-asszisztált terápiák a büntetés-végrehajtási intézetekben. In: De iurisprudencia et iuro publico 2013/2, 2-3.

¹⁹ MOHAROSNÉ FUSZKÓ: i. m. 125.

²⁰ GUZI: i. m. 11.

Figyelemmel arra, hogy az állatasszisztált terápiák alkalmazása egyre inkább teret nyer a büntetés-végrehajtás területén is, így értelemszerűen egyre több, illetve egyre változatosabb formái fedezhetőek fel.

A kutyás programoknak több változata alakult ki, az egyik legismertebb ezek közül, mikor az elítéltek menhelyi kutyákat képeznek ki, engedelmességre tanítják őket, hogy ezáltal segítsék elő az örökbe adhatóvá tételük. Egy másik programváltozatban a fogvatartottak a kutyák korai szocializációjáról gondoskodnak, vagy segítő kutyák alapkiképzését végzik, melyek a későbbiekben az arra rászoruló személyekhez kerülnek.²¹

Bár a legnépszerűbb a kutyaterápia, de emellett előfordulhatnak egzotikus madarak, kis emlősök, sőt akár halak is.²²

A Kalocsai Fegyház és Börtönben egy tengerimalac érkezésével kívánták elérni az agresszivitás és a feszültség csökkentését, továbbá az együttműködési készség növelését. Az állatok feltétlen bizalommal bírnak az őket gondozó emberekkel szemben, ez a fogvatartottak másokba, és saját magukba vetett bizalmának fejlesztésében, ezen keresztül a kapcsolatteremtési, valamint együttműködési képességük erősítésében nyújthat segítséget, továbbá a személyi állománnyal való kommunikációt is megkönnyítheti.²³

A Közép-dunántúli Országos Bv. Intézetben 2014-ben került bevezetésre kisállat-terápia, melynek keretében a gyógyító-terápiás részleg három zárkájában egy-egy tengerimalac került elhelyezésre. A fogvatartottak feladata a takarítás, etetés, gondozás, az állatokkal való foglalkozás. Mindez a csoport napirendjéhez igazodik, a szabadidős/csoportfoglalkozások ideje alatt van erre lehetőségük. Felelősséget vállalnak értük, ezalatt pedig egy bizonyos érzelmi kötődés is kialakul bennük. Óvják, féltik az állatokat, maguk nevezték el kedvenceiket, gondozásuk, a velük való foglalkozás mára napi rutinná vált, láthatólag nem jelent terhet a számukra. Az állatokkal kapcsolatos teendők, illetve az elvárt magatartási normák írásban kerültek rögzítésre, amit aláírásukkal igazoltak, majd ez a nevelési anyagban került elhelyezésre, a nevelési terv kiegészítéseként. Az állatokkal való foglalkozást a gyógyító-terápiás csoport vezetője koordinálja. Tapasztalatként elmondható, hogy - bár a fegyelmi helyzet tekintetében kardinális változást nem hozott az állatasszisztált terápia megjelenése, a fogvatartottak személyisége viszont fejlődött; az együttérző képességük, megtanulták a gondoskodást, a kötődés érzését.²⁴

Az állatasszisztált terápia hatékonyságára jó példa továbbá a szirmabesenyői Fiataikorúak Regionális Büntetés-végrehajtási Intézete, ahol azt tapasztalták, hogy a program alatt az elítéltek az állatokkal szemben levetkőzték a közösségben felvett szerepüket. A fogvatartottak számára hatalmas élményt jelentett a foglalkozás, amely iránt motiváltságuk töretlen maradt²⁵ – és ez a fogvatartottak oldalán mutatkozó lelkesedés úgy gondolom, elengedhetetlen eleme az eredményes reintegrációnak.

A fogvatartottak az állatokkal végzett közös tevékenység során tapasztalják meg a gondoskodás rendszerességét, örömeit. Debrecenben menhelyi kutyákat szocializálnak, Tökölön pedig a fiatalok fogvatartottak az ottani állatmenhelyen segítenek ketrecek takarítani.²⁶

²¹ Uo. 12.

²² MOHAROSNÉ FUSZKÓ: i. m. 126.

²³ Krézi a kalocsai börtön új kedvence <http://bv.gov.hu/krezi-kalocsa-uj-kedvence> (megtekintés időpontja: 2015.11.04.)

²⁴ MOHAROSNÉ FUSZKÓ: i. m. 126.

²⁵ SZITKA Szabolcs: Műhelymódszerek a fiatalok fogvatartottak kezelési stratégiájában: állatasszisztált programok. In: Börtönügyi Szemle 2010/2, 58.

²⁶ MOHAROSNÉ FUSZKÓ: i. m. 126.

Az állatasszisztált terápiákat előszeretettel alkalmazzák továbbá a speciális csoportokban is, így a kábítószer-prevenációs és gyógyító-terápiás csoportokban elhelyezett elítélteknél.²⁷

Összegzés

Tanulmányomban a fogvatartottak reintegrációja során egyre inkább teret nyerő állatasszisztált terápiák bemutatására vállalkoztam.

A reintegráció általános ismertetését követően igyekeztem átfogó képet adni az állatokkal való terápiás foglalkozásokról, valamint arról, hogy az ilyenfajta tevékenységek milyen módon gyakorolnak hatást az elítéltek életére, illetőleg személyiségüknek változása tekintetében.

Le kell szögezni, hogy az állatok alkalmazása célzott terápiás programokban csupán igen rövid időre nyúlik vissza, ezáltal még több szempontból is várható a fejlődése, mindamellett, hogy a tudományos háttér is megalapozottabbá válhat.

A témával behatóbban foglalkozó szakemberek problémaként jelölik meg az állatasszisztált aktivitás és az állatasszisztált terápia összemosódását. Ennek megoldásaképp szükséges lenne annak meghatározása, hogy mely típusú programot milyen szakemberek, avagy önkéntesek végezhetnek, illetve releváns lenne módszerspecifikus képzéseket szervezni számukra. A módszertani kézikönyvek is hiányoznak, melyek szintén segíthetnék a szakemberek tájékozódását a témában.²⁸

Mindazonáltal a büntetés-végrehajtás terén – az eddigi tapasztalatok tükrében – alapvetően pozitív, eredményes beszámolók kerültek napvilágra, az állatasszisztált terápiák alkalmazása abszolút sikernek örvend. Egyértelmű tapasztalat, hogy az ilyen típusú terápiás foglalkozások nagyban segítik a Bv. törvényben meghatározott reintegrációs cél érvényesülését. Az aktív állatasszisztált terápiával ugyanis jelentős eredményeket érhetnek el a fogvatartottak személyiségfejlődése, az agresszió kezelése, valamint a fogvatartottak egymással való kapcsolatainak javítása terén.

²⁷ Uo. 126.

²⁸ BÁNSZKY Noémi - KARDOS Edina - RÓZSA Linda - GEREVICH József: Az állatok által asszisztált terápiák pszichiátriai vonatkozásai. In: *Psychiatria Hungarica* 2012/3, 189.